

Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Rekabet Stilleri İle Çocuklara Yönelik Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki Düzeyi

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi eğitime devam eden çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini açıklamaktır. Okul öncesi dönem çocuklarının sergilemiş oldukları rekabet stilleri ile aile içerisinde ebeveynlerin çocuklarına karşı sergilemiş oldukları ebeveyn tutumları arasında anlamlı ilişkiler olması öngörülmektedir. Araştırmanın evrenini 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul'un Eyüp Sultan, Fatih, Kağıthane ve Şişli ilçelerinde bulunan 18 farklı okul öncesi eğitim kurumunda eğitime devam etmekte olan 280 çocuk ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmada verileri toplamak için "Kişisel Bilgi Formu", ebeveyn tutumlarını ölçümlemek amacıyla, "Ebeveyn Tutum Ölçeği" kullanılırken, okul öncesi çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stillerini ölçümlemek için "Okul Öncesi Rekabet Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma verileri SPSS 24.0 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda demokratik ebeveyn tutumları geliştikçe bundan çocukların başkalarına odaklı rekabet stillerinin pozitif yönde etkilendiği; "Otoriter Ebeveyn tutumu" ile "Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumunun" çocukların "Göreve Odaklı Rekabet" stillerini negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, 48-72 Aylık Çocuklar, Rekabet Stilleri, Ebeveyn Tutumları

The Relationship Level Between The Competition Styles Of 48-72 Month-Old Children Attending Preschool Education And Their Parents' Attitudes Towards Children

Abstract

The main aim of this research is to explain the level of relationship between the competitive styles of children attending preschool education and parental attitudes towards children. It is predicted that there will be significant relationships between the competitive styles of preschool children and the parental attitudes of parents towards their children. The universe of the study consists of 280 children and their parents who continue their education in 18 different pre-school education institutions in Eyüp Sultan, Fatih, Kağıthane and Şişli districts in the 2018-2019 academic year. In the study, "Personal Information Form" was used to collect data and "Parental Attitude Scale" was used to measure parental attitudes while "Preschool Competition Scale" was used to measure preschool children's competition styles, which are shaped in three dimensions. Research data was analysed with the SPSS 24.0 analysis program. As a result of the research, it was found that as the democratic parental attitudes develop, the competitive styles of children focusing on other sarepositively affected, while authoritarian parental attitudes and overprotective parental attitudes negatively affect their task-oriented competition styles.

Keywords: Preschool Education, Children 48-72 Months Old, Competition Styles, Parental Attitudes

Giriş

Ebeveynlerin çocuklara yönelik rekabet ortamında en iyi olma beklentisi, bazı çocuklar için akademik beceriler yönünden katkı sağlasa da başarısız hissetme ve buna bağlı olarak başarısız bir birey olduğunu düşünme gibi olumsuz davranışlara da yol açabilmektedir.¹

Ebeveynlerin bu başarı beklentisi çocuklarda başarı baskısına dönüşebilir. Bu baskı bazen ebeveynlerin çocukta başarıyı yükseltmek amacıyla sağladığı destek eğitimi gibi gözükabilir ve bu durum başarıyı yükseltmek yerine düşmesine neden olabilir. Bazen de ebeveynlerin okul ortamında çocuklardan beklediği akademik başarı sonucunda oluşan başarı baskısı çocuğun yalnızca akademik olarak değil aynı zamanda duygusal ve sosyal yönden de olumsuz etkilenmesine yol açabilmektedir ve yaşamın ilerleyen yıllarında bu durumun olumsuz etkilerinin gözükmesi muhtemeldir.²

Karşılaşılan güç durumlarda ortaya konulan tepkisel davranışlar olarak adlandırılan rekabet davranışı bireylerin var olan güç durumlarından kurtulmak ya da “yaşamını sürdürme içgüdüsü” adına gösterdikleri çabaların toplamıdır.³ Okul öncesi dönemde ilk defa bir rekabet ortamına giren ancak ilgiye ve kendini daha iyi hissetmeye ihtiyacı olan çocuk bu tür durumları anlamakta güçlük çekerek agresif bir rekabet davranışı içerisine girebilir.⁴

İlgili Literatür

Temel amacı 48-72 ay arasındaki okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleriyle ebeveynlerin onlara yönelik sergiledikleri tutum ve davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemek olan bu araştırma kapsamında ilk olarak iki kavram arasındaki ilişkiyi konu edinen araştırmalar incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda öncelikle tezin kuramsal çerçevesi bağlamında rekabet stili ile ebeveyn tutumları kavramları özellikleri,

---

¹ Betül Aydın, *Gelişim Psikolojisi*, SFN Baskı, İstanbul 2002, s. 121.

² Zygmunt Bauman, *Sosyolojik Düşünmek*, (çev. Abdullah Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2010, s.139

³ Dursune Umucu Alpoğuz, “*Algılanan Ana-Baba Tutumlarının İlköğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarına Ve Türkçe Dersi Akademik Başarılarına Etkisi*”, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir 2014, s. 33.

⁴ Doğan Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2018, s. 279.

fonksiyonları ve önemiyle birlikte tanımlanmış; daha sonra her iki kavramı konu edinen araştırmaların ulaştığı sonuçlar kısaca özetlenmeye çalışılmıştır.

Rekabet Stilinin Kavramsal Çerçevesi

Rekabet bireyde kendiliğinden gelişen, bireysel özelliklerine ve çevreyle girdiği etkileşime bağlı olarak ortaya çıkan oldukça insani bir olgudur. Bu yönüyle rekabet davranışı, bireyin doğal özelliği olarak kabul edilebilen ve yaşamının her evresinde sürekli kendini geliştirme ve gerçekleştirme çabası içerisinde bulunan bireyi başarılı olmaya yönelten en önemli motivasyon kaynaklarından birisidir.

Çocukluktan itibaren bazen kıyaslama yoluyla bazen de verilen görevi başarma yolundaki performansı değerlendirme yoluyla öğrenilen rekabet, sosyalleşme sürecinde bireyin toplumda varlığını her daim kabul ettirmek ve saygın bir kişiliğe bürünme ihtiyacını gidermek, en iyi olmak ve başarılı olmak için gösterdiği çabaları içeren tutum ve davranışlardır.⁵

Rekabet ve Rekabetçiliğin Tanımı ve Özellikleri

Rekabet bireyler arasında aynı durum altında diğerlerinden geride kalmamak ve daha iyi olmak amacıyla gösterilen davranışsal eğilimler olarak tanımlanabilir. Rekabetçilik, kişinin kendisiyle ilgili etkinliklerde, yaptığından daha üst seviyede bir performans gösterme çabasıdır. Rekabetçiliği; hedeflenen amaca ulaşma gayreti, çevresindekilerden daha üstün olma ve her zaman daha iyisini yapmayı hedefleme şeklinde tanımlamak da mümkündür.⁶ Rekabetçilik bireyin kendisiyle ilgili yapabildiklerinin, başarabildiklerinin daha mükemmelini yapma çabasıdır. Rekabetçiliğin davranışların temel ayağını rekabetçi tutumun yönü ve derecesi oluşturmaktadır.

---

⁵ Arthur T. Jersild, *Çocuk Psikolojisi*, (çev. Gülseren Günce), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1979, s. 63.

⁶ Ayfer Koroğlu Yıldız ve Müge Akbağ, “Lise Öğrencilerinde Mükemmeliyetçi Kişilik Özellikleri ve Rekabetçi Tutumun Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 28, S. 28, İstanbul 2008, s. 141-155.

Rekabeti Açıklamaya Yönelik Model ve Yaklaşımlar

Rekabet kavramına dair bireyin sahip olabileceği rekabetçi davranışlar çeşitli araştırmacılar tarafından ele alınmış olup araştırma kapsamında önem arz eden yaklaşımlar aşağıdaki başlıklar altında kısaca incelenmiştir:

Sigmund Freud'un Rekabet Yaklaşımları

Freud tarafından ortaya konulan “ego savunma mekanizmaları” ile “ödünleme” olgusu rekabetçiliğin incelenmesinde yer alan olgulardır. Freud'a göre ödünleme mekanizmasını kullanan kişi eksik yönlerini, bir başka alanda çok iyi olarak kapatmaya çalışır. Böylece eksik yönlerini ödünlemiş olur. Ancak olumsuz ödünleme şeklindeki rekabetçilikte kişi sadece daha iyisini yapmak istemekle kalmaz diğerlerinin kendisinden iyi yapmasını engellemeye çalışır.⁷ Bu tip rekabetçi davranışlar bireyin sahip olduğu rekabetçi tutumu iyi yönetememesi ve buna bağlı olarak toplumsal manada kendini eksik bir birey olarak nitelendirmesine neden olabilmektedir.

Alfred Adler'in Rekabet Yaklaşımları

Bireylerde rekabetin çok farklı şekillerde gözlemlenebileceğini ifade eden Adler'e göre doğum sırası bile rekabet duygusunun hissedildiği durumlardan biridir. İlk çocuğun ailede tek çocuk durumunda olması dolayısıyla bütün dikkatleri kendi üzerinde toplayan bir odak noktası oluşturur.⁸ Bu duruma bağlı olarak ailenin gözdesi olan çocuk kendini daima ön planda hissetme davranışını geliştirebilir ve buna bağlı olarak girdiği sosyal ortamlarda hayal kırıklığına uğrayarak uyumsuz bir birey haline gelebilir.

Karen Horney'in Rekabet Yaklaşımları

Horney rekabetten kaçınma durumundan da bahsetmektedir. Örneğin yıkıcı niteliğinden ötürü rekabetçilik nevrotik insanlarda çok yoğun kaygının ortaya çıkmasına

---

⁷ Karen Horney, *Çağımızın Nevrotik Kişiliği*, (çev. Selçuk Budak), Doruk Yayınevi, Ankara 1991, s. 163.

⁸Yadigar Bilbey Akbayırlı, *Bir Ölçek Geliştirme Çalışması: "Rekabetçi Tutum Ölçeği (RTÖ): Geliştirilmesi, Güvenirliliği Ve Geçerliliği"*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998, s. 22.

ve bireyin rekabetten kaçınmasına neden olabilir.⁹ Buna bağlı olarak Horney araştırmalarıyla rekabet konusunda insanın kendisini sevmesi ve onaylaması ile kişiliğin Őiřmesi olgularını kesin bir çizgi ile birbirinden ayırmaya çalışmıştır.

Erich Fromm'un Rekabet Yaklaşımları

İnsanda var olan iyi ve kötü yönleri toplumun bireye kazandığı ürünler olarak gören Fromm'a göre bu ürünlerden yararlanan birey aileyi, işi, sosyal hayatı reklam aracı olarak görür ve bunların kendisini topluma pazarlamak açısından önemli olduğunu düşünür.¹⁰ Buna bağlı olarak yapıcı davranışlardan farklı olarak birey bencil davranışlar sergileyebilmektedir. Bu davranışların Őekillenmesinde bireyin sosyal çevresi kritik öneme sahiptir.

Okul Öncesi Çocuklarda Rekabet Algısının Boyutları

Erken çocukluk döneminde çocuklar ebeveynlerinden edindiği tecrübelerle göre rekabetin ne olduğunu ve ne olmadığını yavaş yavaş idrak etmeye başlarlar. Çocuklar rekabete dayalı davranışları bu Şekilde öğrenirken aynı zamanda sosyalleşmeye de başlarlar. Sosyalleşmeyle birlikte çocuklar aynı zamanda üç farklı boyutta rekabet davranışı geliştirmeye başlamaktadırlar.¹¹

Literatürde yer alan ve okul öncesi çocuklarda rekabet algısını açıklamaya yönelik yaklaşımlara göre belirlenen rekabetin bu üç boyutu aşağıdaki başlıklar altında kısaca incelenmiştir.

Başkalarına Odaklı Rekabet

Çocuklar önce ailede sonrasında okul öncesi eğitim kurumlarında ve akranlarıyla girdiği ilişkilerde sürekli yaptığı sosyal kıyaslamayla birlikte rekabetin ne olduğunu öğrenmektedirler.

---

⁹ K. Horney, *a.g.e.*, s. 163.

¹⁰ Erich Fromm, *Özgürlük Korkusu*, (çev. Selma Koçak), Doruk Yayınları, İstanbul 2011, s. 109.

¹¹ Sonja Sheridan and Pia Williams, "Constructive Competition In Preschool", *Journal of Early Childhood Research*, Gothenburg 2006, C. 4, S. 3, s. 291-310.

Okul öncesi dönem çocuklarının başta ebeveyn, kardeş ve akranlarının davranışlarına bakarak geliştirdiği rekabet davranışı “başkalarına odaklı” rekabet davranışları olarak tanımlanmaktadır.¹²

Göreve/Hedefe Yönelik Rekabet

Erken çocukluk döneminde çocuklar rekabeti öğrenirken bazen kendilerine verilen görevi yerine getirmedeki başarısını akranlarıyla karşılaştırarak rekabet davranışı geliştirmektedirler.¹³

Literatürde “göreve/hedefe yönelik rekabet” olarak nitelendirilen bu rekabet türünde çocuğun başarı gösterme arzusuyla kendisine verilen hedefe ulaşmaya çalışırken diğer çocuklarla kendisini kıyaslandığı için hedefe yönelik rekabet ile başkalarına odaklı rekabeti birbirine benzer özellikler göstermektedir.¹⁴

Baskınlık Korunumu Hiyerarşisi

Okul öncesi dönem çocuklarının, rekabet stillerini ölçümlemek amacıyla ölçek geliştiren araştırmacılar, bu kapsamda yaptıkları araştırma sonucunda çocukların yetişkinlerle ya da akranlarıyla çatışmamak ya da karşı karşıya gelmemek için de rekabete yöneldiklerini belirtmişlerdir. Bu rekabet stiline sahip birey bulunduğu baskınlık elde etmek amacıyla rekabetçi davranışlardan bulunurken baskınlık korunumu hiyerarşisine ait davranışları sergilemektedir.

Okul Öncesi Çocukların Rekabet Stilinin Gelişiminde Etkili Olan Faktörler

Bireylerin kişisel çıkarları beraberinde birtakım rekabetçi davranışlara yol açmaktadır. Rekabetin yoğunluğu ve sertliği açısından kişilik oldukça önemli bir faktördür. Yine baskın kişilik özellikleri sergileyen bireyler sergiledikleri rekabetçi tutum özelinde incelendiklerinde mevcut kişilik özelliklerinin rekabet tutumunu

---

¹²Angeliki Tsiakara and Nikolaos Digelidis, “Assessing Preschool Childrens Competitive Behaviour: An Observational System”, *Early Child Development and Care*, Thessaly 2014, C.184, S. 11, s. 1648-1660.

¹³Fulvio Tassi, Barry Schneider, Jacques Richard, “Competitive Behavior at School in Relation to Social Competence and Incompetence in Middle Childhood”, *Revue Internationale De Psychologie Sociale*, C. 14, S. 2, France 2001, s. 165-184.

¹⁴Sharon Griffin-Pierson, “The Competitiveness Questionnaire: A Measure Of Two Components Of Competitiveness”, *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, S. 23, Providence 1990, s. 108-115.

şekillendirmede etkili olduğu gözükmektedir. Bu özelliklere sahip bireylerin daha rekabetçi tutum içinde olması beklenmektedir.

Okul öncesi dönemde çocukların rekabet stilinin gelişiminde ebeveyn tutumları ile ailevi etkenlerin diğer etkenlere göre daha etkili olduğu düşünülmektedir. Bireyin yaşantısında oldukça önemli bir yer tutan aile aynı zamanda çocukların ilk sosyalleştikleri alandır.

Çocukta rekabet duygusu taklit ve benliğin ortaya çıkmasıyla başlar. Taklit ve benliğin ortaya çıkması ile sosyal hayata adım atan çocuk farklı çocukları taklit ederek onlar gibi olmak ya da onlardan iyi olmak amacını taşıyarak rekabet duygusunu geliştirir. Özellikle çocuklar okul öncesi eğitim kurumları sayesinde ailesinde başladığı sosyalleşme sürecine devam eder. Bu ortamlarda çocuklar kendini gösterme ve en iyi olma gibi amaçlar edinirken akranlarıyla giriştikleri tüm iletişim süreçlerinde aniden rekabet davranışı belirginleşebilir.¹⁵

Okul Öncesi Çocukların Rekabet Stilinin Gelişiminin Anlam ve Önemi

İnsanoğlunun doğasında var olan ve bireyin içinde yaşadığı toplumun bir parçası olmasını sağlayan en doğal beklentisi olan rekabet ve rekabetçiliği esasında toplumsal yaşamın gelişmesi açısından oldukça önemli olduğunu öncelikle söylemek gerekir.

Bireyler açısından rekabetçiliğe bakıldığında tarih boyunca günlük yaşantının her boyutunda rekabetçiliğe rastlamak mümkündür. Dolayısıyla kreş, anaokulu ve bunlar gibi okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların bilinçli bir şekilde eğitilmesi ve yetiştirilmesi açısından çocukların rekabet stillerine odaklanmak oldukça önemlidir.

Ebeveyn Tutumlarının Kavramsal Çerçevesi

Ebeveynlerin çocuklarını eğiterek yaşama hazırlamak amacıyla sergiledikleri tutum ve davranışların toplamı olarak nitelenen ebeveyn tutumları bu tezde konu edilen ikinci temel kavramdır. Aşağıdaki başlıklar altında öncelikle kavramın tanımı ve özellikleri açıklandıktan sonra araştırmanın uygulamasında katılımcıların ebeveynlik tarzlarını belirlemede kullanılan boyutlar literatür çerçevesinde kısaca açıklanmaya çalışılmıştır.

---

¹⁵ Çiğdem Kağıtçıbaşı, *İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*, Evrim Yayınevi, İstanbul 2010, s. 407.

Ebeveyn Tutumlarının Tanım ve Özellikleri

Ebeveyn tutumu kavramı anne ve babanın çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışların tümü olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynlerin, çocukların gelişimini etkileyebilecek yönde kişilere, nesnelere, ortamlara, olaylara ya da durumlara, olumlu veya olumsuz olarak tepki verme eğilimi olarak da tanımlanan ebeveyn tutumları gerek psikoloji bilimi gerekse eğitim bilimleri açısından önemle değerlendirilmekte ve incelenmektedir.¹⁶

Aile ortamında ebeveynlerin farkında olarak ya da olmayarak çocuklarına karşı sergiledikleri davranış ve tavırlara göre şekillenen ebeveyn tutumları çocuğun ilerleyen yaşamında nasıl biri olacağının alt yapısını oluşturmaktadır. Bu yönüyle ebeveyn tutumları, insanların sosyal ve ahlaki açıdan pozitif yönde gelişiminin en önemli belirleyicisidir.¹⁷

Literatürde farklı kaynaklardaki ebeveyn tutumlarının boyut ve türleri noktasında yapılan karşılaştırma sonucunda ebeveyn tutumlarının bu araştırma kapsamında demokratik, otoriter, koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları şeklinde incelenmesine karar verilmiş olup söz konusu tutumlar aşağıdaki başlıklar altında kısaca tanımlanmıştır.

Demokratik Ebeveyn Tutumu

Demokratik tutum sergileyen ebeveynler, çocuklarının etkinliklerini mantıklı, konu odaklı davranış üzerinden yönlendirmekte olup bu tip ebeveynler bir yandan çocuklarını sözel olarak desteklerken diğer yandan da sürekli pozitif davranışların nasıl gösterileceği konusunda onlara örnek olmaya çalışmaktadırlar. Bu ebeveynler daha çok kaynağı kontrol edebilir, çocuklarını bir yerden başka yere götürebilir, yasak bir eyleme başlamaları ya da bunu devam ettirmeleri konusunda fiziksel engelleme getirebilirler.¹⁸

Demokratik ebeveynlik tutumunda ebeveynler aile ortamında çocuklarına nazaran daha baskın karakteristik özellikler sergilemekle beraber ebeveynlik rolüne ilişkin

---

¹⁶ Fatma Alisinoğlu, “Çocukların Denetim Odağı İle Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C.1, S.1, Ankara 2003, s. 97-107.

¹⁷ Ayşe Aksoy, Şükran Kılıç ve Özlem Kahraman, “Asya Kültürlerinde Ebeveynlik Stilleri Ve Uygulanması”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 18, S.2, Adana 2009, s. 14-25.

¹⁸ Gülden Uyanık Balat, “İlköğretime Başlayan Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi”, *Eğitim ve Bilim*, C. 32, S. 143, Ankara 2007, s. 89-99.

yeterli bilgi ve beceriye sahiptirler. Ebeveynler, çocuklarıyla olan ilişkilerinde bu bilgi ve beceriye uygun şekilde yasak ve baskı gibi bir takım olumsuz tutum ve davranışlardan kaçınmaktadırlar.

Otoriter Ebeveyn Tutumu

Otoriter ebeveynler çocuklarının tutum ve davranışlarını, mutlak standart davranışlara göre şekillendirmeye, kontrol etmeye ve değerlendirmeye çalışmakta olup genellikle bu tip ebeveynler itaate önem vermekte ve kendisinin doğru bulduğu davranışlar ile çocuğun hareketleri çatıştığı zaman cezayı kullanmaktadır.

Demokratik ailelerin tam tersine çocuğun özerkliğini sınırlayan otoriter ebeveynler aynı zamanda kendi sözlerinin çocuk tarafından kabul edilmesi gerektiğine inanmaktadır.¹⁹ Bu tutumu sergileyen ebeveynler kendilerini rol model olmaktan çok sözlerine uyulması gereken kişiler olarak görürler.

Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu

Koruyucu tutumda ebeveynler normalden fazla fiziksel ve sosyal müdahalede bulunarak ihtiyaç duyulmayan anlarda bile çocuklara müdahale etme eğilimindedirler. Bu tutumda ebeveynler çocuğun vermesi gereken kararları kendileri üstlenerek kısıtlayıcı bir tutum içerisine girerler.²⁰ Bu tutumu sergileyen ebeveynlerin çocukları ilerleyen yıllarında yaşamlarını bağımsız sürdürmekte güçlük çekebilirler ve buna bağlı olarak birtakım zorbalık davranışları sergileyebilirler.

İzin Verici Ebeveyn Tutumu

İzin verici ebeveynler çocuklarının dürtü, istek ve hareketlerine karşı kabul edici ve cezalandırıcı olmayan şekilde davranmakta, evdeki sorumluluklarla ilgili olarak çocuklarından az miktarda talepte bulunmaktadır. Açık bir şekilde güç kullanmayan bu ebeveynler, çocuklarının kendi hareketlerini olabildiğince kendilerinin düzenlemesine

---

¹⁹ Diana Baumrind, Robert Larzelere & Elizabeth Owens, "Effects Of Preschool Parents Power Assertive Patterns And Practices On Adolescent Development", *Parenting: Science and Practice*, C.10, S. 3, Stillwater 2010, s.156-201.

²⁰ Reyhan Durmuş, "3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri ile Anne-Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006, S. 40.

izin vermekte, kontrol uygulamaktan kaçınmakta ve çocuklarının dışarıdan belirlenmiş kurallara uyması için destek sağlamamaktadır.²¹

İzin verici tutum ile yetişen çocuklar yaşamlarında itaatsiz ve sorumsuz davranışlar gösterebilirler. İlk olarak aile ortamında gözlemlenen bu sorumsuz davranışlar okul ve sosyal çevreye taşınabilmekte beraberinde birtakım olumsuz tutum ve davranışlara yol açabilmektedir.

Çocukların Gelişimi Açısından Ebeveyn Tutumunun Anlam ve Önemi

Erken çocukluk dönemi çocuğun kişiliğinin şekillenmesi açısından kritik öneme sahiptir. Ebeveynlerin sergilemiş oldukları tutum bu gelişim üzerinde doğrudan etkilidir. Ebeveynlerin çocukla sağlıklı bir iletişim halinde olması, aile içerisinde iletişimde çocuğa fırsatlar yaratması ve kendini ifade etme olanağı sağlaması çocuğun sosyal gelişimi açısından önemlidir. Bu tip ortamları sağlayan ebeveynlerin çocukları yaşamın ilerleyen yıllarında sosyal ortamlarda kendilerini daha rahat ifade ederek etkileşim kurdukları bireylere karşı daha ilgili ve duyarlı olabilmektedirler.

Ebeveynlerin yeterli iletişim fırsatı yaratmadığı ve baskıcı bir ortamda büyüyen çocuklar ise sosyal olarak kendilerini ifade etmekte güçlük çekerek kendilerini dışlanmış hissedebilirler. Bu da çocukta aidiyet duygusunun eksikliğine sebep olabilir. Bu tür durumlarda çocuk sağlıklı iletişim kuramamaya bağlı olarak saldırgan ve uyumsuz davranışlar göstererek öfkesini dışa vurabilir.²² Dolayısıyla gerek bireylerin gerekse toplumun istikbali açısından ebeveyn tutumlarını pozitif yönde geliştirmek önemlidir.

Gereç ve Yöntem

Temel amacı okul öncesi eğitime devam eden çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini açıklamak olan bu araştırma kapsamında öncelikle araştırma konusuyla ilgili literatür incelenmiştir.

---

²¹ Diana Baumrind, "Effects Of Authoritative Parental Control On Child Behavior" *Child Development*, C.37, S 4, Berkeley 1966, s. 887-907.

²²Hui-Chun Chu & Chun-Ming Hung, "Digital Game-Development Approach On Elementary School Students' Learning Motivation, Problem Solving,And Learning Achievement", *International Journal Of Distance Education Technologies*, C. 13, S. 1, Canada 2015, s.102.

Yapılan literatür taramasında ulaşılan kitap, makale, tez ve diğer metinler okunarak araştırma hipotezleri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın yöntemi çerçevesinde amacı, hedefleri, modeli, hipotezleri, evreni, örnekleme, ölçekleri, verilerin toplanmasında ve analizinde kullanılan yöntemler kısaca açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Genel tarama yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılan araştırmanın verilerinin çözümlenmesinde analizlere alt boyutlarıyla giren değişkenler arasında değişimler gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmıştır.

Araştırma kapsamında okul öncesi çocukların rekabet stilleri “Başkalarına Odaklı Rekabet”, “Göreve/Hedefe Yönelik Rekabet” ve “Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisine dayalı rekabet” şeklinde üç boyutta analizlere dahil edilmiştir. Ebeveyn tutumları ise “Demokratik”, “Otoriter”, “Aşırı Koruyucu” ve “İzin Verici” ebeveyn tutumları şeklinde dört boyutta analizlere dahil edilmiştir.

Çalışma Grubu

Genel alan tarama çalışması yöntemi ile yapılan araştırmanın evrenini 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Eyüp Sultan, Fatih, Kağıthane ve Şişli ilçeleri içerisinde bulunan tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş, 18 farklı okul öncesi eğitim kurumunda eğitimine devam etmekte olan 280 çocuk ve ebeveynleri oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel verileri anket yöntemi ile toplanmıştır. Söz konusu anket formunun birinci bölümünde katılımcılara “Kişisel Bilgi Formu” yöneltilerek bu formda yer alan sorular aracılığıyla ankete katılan ebeveynlerin ve çocuklarının bireysel ve demografik özellikleri hakkındaki bilgiler toplanmıştır.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerini değerlendirmek için öğretmenlere uygulanan “Okul Öncesi Rekabet Ölçeği” ve ebeveynlerin çocuk yetiştirirken gösterdikleri tutumları belirlemek amacıyla “Ebeveyn Tutum Ölçeği”

kullanılmıştır. Araştırmanın nicel verilerini toplamak amacıyla ankette kullanılan ölçekler aşağıdaki başlıklar altında kısaca anlatılmıştır:

Kişisel Bilgi Formu

Bu form araştırmacı tarafından hazırlanarak kullanılmıştır. Formda yer alan bilgiler araştırmanın değişkenlerini oluşturmaktadır. Bu form çocuğa ve ebeveynlerine ait bilgileri (ebeveynin yaşı, çocuğun bakımına destek olan kişinin varlığı, ebeveynlerin öğrenim durumları, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti) belirleyebilmek amacıyla hazırlanmıştır.

Ebeveyn Tutum Ölçeği(ETÖ)

Demir ve Şendil (2008) tarafından 2-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını belirleyebilmek amacıyla geliştirilen “Ebeveyn Tutum Ölçeği” 5’li likert tarzında yanıtları olan toplam 46 maddeden oluşmaktadır. Ebeveyn tutumlarını “demokratik”, “otoriter”, “aşırı koruyucu” ve “izin verici” ebeveyn tutumları şeklinde dört boyuttan oluşmaktadır.²³

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) alt boyutlarını oluşturan soruların ayrı ayrı Cronbach alfa katsayıları hesaplandığında bu değerler; Demokratik alt boyutu için 0,828, Otoriter alt boyutu için 0,771, Aşırı koruyucu alt boyutu için 0.809, İzin verici alt boyutu için 0,726 olarak saptanmıştır. Ölçeğin toplamına ilişkin Cronbach’ın alfa değeri ise 0,780 olup bu değerler ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.²⁴

---

²³ Evren Karabulut Demir ve Gül Şendil, “Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)”. *Türk Psikoloji Yazıları*, C. 11, S. 21, Ankara 2008, s. 15-25.

²⁴ Daniel Paquette, Marie Gagnon, LucBouchard, Marc Bigras, & Barry Schneider, “A New Tool To Explore Children’s Social Competencies: The Preschool Competence Questionnaire”, *Child Development Research*, Montreal 2013, s. 1-10.

Soru	Min-Mak	Ort±Ss	Cronbach's	
Sayısı	(Medyan)		Alpha	
Demokratik	17	52-85 (76)	75,71±6,68	0,828
Otoriter	11	11-41 (20)	20,44±5,32	0,771
Aşırı Koruyucu	9	13-45 (32)	32,31±6,44	0,809
İzin Verici	9	9-38 (19)	19,99±5,05	0,726
Toplam ETÖ	46	118-192(148)	148,45±12,98	0,780

Tablo 1. ETÖ Ve Alt Boyutlarının Cronbach Alfa Değerleri

Okul Öncesi Rekabet Ölçeği (ORÖ)

Paquette, Gagnon, Bouchard, Bigras ve Schneider (2013) tarafından hazırlanan bu ölçeğin amacı okul öncesi dönemde çocukların rekabet stillerinin değerlendirilmesidir.²⁵ Ölçeğin Türkçe uyarlama, geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları Balat, Akman ve Çiftçi tarafından yapılmıştır.²⁶

Ölçek 48-72 aylık dönem çocuklarında günlük yaşamda gözlemlenebilen davranışları ifade eden 17 maddeden oluşmaktadır. Her bir okul öncesi çocuk adına öğretmenleri tarafından doldurulan bu formda yer alan göstergeler 6'lı Likert ölçeği formatındadır.

Okul öncesi çocukların rekabet stillerini "Başkalarına odaklı rekabet" (sekiz madde), "Göreve/hedefe yönelik rekabet" (altı madde) ve "Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisine dayalı rekabet" (üç madde) şeklinde üç boyutta analizlere dahil edilmiştir.

Okul Öncesi Rekabet Ölçeğine ilişkin iç tutarlılığı gösteren Cronbach's alfa değerleri incelendiğinde; Başkalarına odaklı rekabet alt boyutu için 0,859, Göreve yönelik rekabet alt boyutu için 0,852, Baskınlık korunumu hiyerarşisi alt boyutu için 0,772 olarak saptanmıştır. Ölçeğin toplamına ilişkin Cronbach's alfa değeri ise 0,795 olup, ölçeğin her bir alt boyutunda Cronbach alfa değerleri literatürde önerilen eşik değerlerin üstünde çıkmıştır.

²⁵ D. Paquette ve diğ., *a.g.e.*, s.1-10.

²⁶ Gülden Uyanık Balat, Berrin Akman ve Hande Arslan Çiftçi, "Okul Öncesi Rekabet Ölçeği'nin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması", *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 4, S. 10, İstanbul 2017, s. 59-71.

	Soru	Min-Mak	Ort±Ss	Cronbach's
	sayısı	(Medyan)		Alpha
Başkalarına odaklı rekabet	8	8-48 (24)	24,60±8,17	0,859
Göreve yönelik rekabet	6	9-36 (27)	26,54±6,04	0,852
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	3	3-18 (13)	13,35±3,59	0,772
Toplam	17	26-93 (64)	64,49±11,55	0,795

Tablo 2. Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Puanlarının Dağılımı

Okul Öncesi Rekabet Ölçeği alt boyut puanları incelediğinde; Başkalarına odaklı rekabet alt boyut puanı ortalama 24.60±8.17 puan, Göreve yönelik rekabet alt boyut puanı ortalama 26.54±6.04 puan, Baskınlık korunumu hiyerarşisi alt boyut puanı ortalama 13.35±3.59 ve toplam puan ortalama 64.49±11.55 puandır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri yukarıda açıklanan veri toplama araçları yardımıyla 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Eyüp Sultan, Fatih, Kağıthane ve Şişli ilçelerinde bulunan 18 farklı okul öncesi eğitim kurumunda eğitimine devam etmekte olan ebeveynler ve öğretmenlere dağıtılan anket formları aracılığıyla toplanmıştır.

Araştırmanın yapıldığı okullarda okuyan toplam okul öncesi öğrencilerin sayısının 14.257 olduğu öğrenilmiştir. Evrenin 14.257 çocuktan oluştuğu araştırmalarda örneklemin %95 güvenilirlik sınırları içerisinde %3 ila %5'lik hata payı arasında olması kabul edilir sınırdaki sayılması için maksimum 964 kişinin; minimum ise 61 kişinin dahil edilmesi gerektiği belirtilmektedir.²⁷ Bu durumda ankete 280 çocuk ve ebeveynin katılımının sağlanmasının yeterli olduğu anlaşılmak ve bu araştırmanın örneklem grubu 48-72 ay aralığındaki 280 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Anket verileri öncelikle Office Excel programına yüklendikten sonra SPSS 23.0 programına aktarılarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda öncelikle araştırma kapsamında

²⁷ Remzi Altunışık, Recai Çoşkun ve Engin Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamaları*, Sakarya Kitabevi, Sakarya 2010, s. 146.

incelenen değişkenler arasındaki ilişkiler tespit edilerek araştırmanın alt problemleri çözümlenmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda yapılan analizlerde öncelikle nicel verilerin normal dağılıma uygunlukları Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk testi ve grafiksel değerlendirmeler ile sınanmıştır. Normal dağılım gösteren nicel verilerin iki grup karşılaştırmalarında Student t Test, normal dağılım göstermeyen verilerin iki grup karşılaştırmalarında ise Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde normal dağılım gösteren değişkenlerde Pearson Korelasyon Analizi kullanılırken, söz konusu analizlerde anlamlılık katsayısı değerinin en az $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.²⁸ Böylece ulaşılan bulgulara göre araştırma alt problemleri çözümlenmeye çalışılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenlere göre tespit etmek amacıyla yapılan analizler aşağıdaki başlıklar altında kısaca özetlenmiştir.

Okul Öncesi Çocukların Ebeveynlerinin Tutumları İle Ebeveynlerin Bazı Bireysel Özellikleri İlişisinin Analizi

Ebeveyn Yaşı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Dört boyutta şekillenen ebeveyn tutumlarının sahip oldukları yaş düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

---

²⁸ Paul Newbold , William Carlson & Betty Thorne , *Statistics For Business And Economics*, 7. Eddition, Pearson, New Jersey 2010, s. 665.

Ebeveyn yaşı (yıl)	r	P
Ebeveyn Tutum Ölçeği		
Demokratik	-0,140	0,020*
Otoriter	-0,163	0,006**
Aşırı koruyucu	-0,184	0,002**
İzin verici	0,019	0,752
Toplam	-0,223	0,001**

Tablo 3. Ebeveyn Yaşı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Tabloda görüldüğü üzere;

Ebeveyn yaşı ile demokratik ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı, ancak negatif yönlü (ebeveyn yaşı arttıkça, demokratik ebeveyn tutumları azalmaktadır) zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p=-0.140$; $p=0.020$; $p<0.05$).

Ebeveyn yaşı ile otoriter ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı, ancak negatif yönlü (ebeveyn yaşı arttıkça, otoriter ebeveyn tutumları azalmaktadır) zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p=-0.163$; $p=0.006$; $p<0.01$).

Ebeveyn yaşı ile aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arasında negatif yönlü (ebeveyn yaşı arttıkça, aşırı koruyucu ebeveyn tutumu azalmaktadır) istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf ilişki saptanmıştır ($p=-0.184$; $p=0.002$; $p<0.01$).

Ebeveyn yaşı ile izin verici ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).

Ebeveyn yaşı ile genel ebeveyn tutumu arasında negatif yönlü (ebeveyn yaşı arttıkça, ebeveyn tutumu puanı azalmaktadır) istatistiksel olarak anlamlı ancak çok zayıf ilişki saptanmıştır ($p=-0.184$; $p=0.002$; $p<0.01$).

Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişinin Varlığına Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği

Katılımcıların bir kısmı okul öncesindeki çocuklarıyla yakından ilgilenmek amacıyla görevlendirdikleri bakıcılara sahip oldukları demografik özelliklere ilişkin verdikleri yanıtlardan anlaşılmaktadır. Bu kapsamda çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığına göre ebeveyn tutumlarının değişiklik gösterip göstermediği tespit edilmek amacıyla yapılan t testi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Çocuğun bakımı için destek olan kişi

	Var (n=67)	Yok (n=213)	P
	Ort±Ss	Ort±Ss	
<i>Ebeveyn Tutum Ölçeği</i>			
Demokratik	75,75±6,15	75,69±6,86	0,956
Otoriter	21,06±4,72	20,24±5,49	0,274
Aşırı koruyucu	31,39±5,91	32,60±6,59	0,181
İzin verici	21,07±4,76	19,65±5,11	0,044*
Toplam	149,27±10,89	148,19±13,58	0,553

Tablo 4. Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişi Varlığına Göre Ebeveyn Tutum

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığına göre demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve genel ebeveyn tutumları farklılık göstermemektedirler (Sırasıyla p=0,956; p= 0,274; p= 0,181; p=0,553; p>0.05).

Buna karşılık çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığı ile “izin verici ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (p=0.044; p<0.05). Çocuğun bakımı için destek olan dadı, bakıcı ya da büyük anne gibi ailelerde ebeveynlerin sergiledikleri izin verici ebeveyn tutumu çocuğun bakımı için destek olan kişisi olmayanlara göre daha baskındır.

Annenin Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Annenin Eğitim Düzeyi	İlkokul ve altı (n=38)	Ortaokul (n=27)	Lise (n=82)	Üniversite (n=122)	Lisansüstü (n=11)	P
	Ort±Ss (Medyan)	Ort±Ss (Medyan)	Ort±Ss (Medyan)	Ort±Ss (Medyan)	Ort±Ss (Medyan)	
<i>Ebeveyn Tutum Ölçeği</i>						
Demokratik	74,84±7,5 2 (75,5)	74,22±6,7 4 (75)	75,73±7,3 2 (76,5)	76,25±5,9 1 (77)	76,18±7,0 5 (80)	0,657

Otoriter	21,79±6,8	21,15±5,9	20,35±5,7	20,03±4,4	19,18±2,3	0,748
	6 (20,5)	1 (20)	1 (20)	7 (19,5)	2 (20)	
Aşırı koruyucu	35,84±6,3	34,22±6,3	32,34±6,7	30,96±5,7	30,09±6,7	0,001**
	6 (37)	(35)	6 (33)	8 (30)	4 (30)	
İzin verici	20,05±5,5	21,19±5,7	19,2±4,61	20,07±4,9	21,91±5,1	0,323
	6 (20)	6 (20)	(19)	8 (19,5)	5 (19)	
Toplam	152,53±1	150,78±1	147,62±13	147,31±1	147,36±10	0,197
	5,4	3,25(150)	,5 (147)	1,75(147)	,8 (144)	
	(151,5)					

Tablo 5. Annenin Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Tabloda görüldüğü üzere okul öncesi çocukların annelerinin eğitim düzeyleriyle demokratik, otoriter, izin verici ve genel anlamda ebeveyn tutumları arasında istatistiksel anlamda herhangi bir ilişki tespit edilememiştir (Sırasıyla; $p=0,657$; $p=0,748$; $p=0,323$; $p=0,197$; $p>0,05$).

Ebeveyn tutumlarından aşırı koruyucu ebeveyn tutumu sadece annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir ($p=0,001$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; ilkokul ve altı mezunu olan annelerin aşırı koruyucu puanları, üniversite mezunu olan annelerden daha yüksektir ($p=0,001$; $p<0,01$).

Okul Öncesi Çocukların Rekabet Stilleri İle Ebeveynlerin Bireysel Özellikleri İlişkisinin Analizi

Ebeveyn Yaşı ile Çocukların Rekabet Stilleri İlişkisi

Ebeveyn yaşı (yıl)		
	r	P
Okul Öncesi Rekabet Ölçeği		
Başkalarına odaklı rekabet	-0,012	0,837
Göreve yönelik rekabet	-0,007	0,905
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	-0,010	0,873
Toplam	-0,015	0,797

Tablo 6. Ebeveyn Yaşı İle Çocukların Rekabet Stilleri İlişkisi

Tabloda gösterilen p değerlerinden anlaşıldığı üzere çocukların sahip oldukları rekabet stilleriyle ebeveynlerinin yaş değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir etkileşim ve ilişki bulunmamaktadır (Sırasıyla; $p= 0,837$; $p= 0,905$; $p=0,873$; $p= 0,797$; $p>0.05$).

Bakıcının Varlığı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Çocuğun bakımı için destek olan kişinin varlığına göre çocukların sahip oldukları rekabet stillerinin alt boyutlarda değişiklik gösterip göstermediği tespit etmek amacıyla yapılan t testi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

	Çocuğun bakımı için destek olan kişi		<i>P</i>
	Var(n=67)	Yok (n=213)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	
<i>Okul Öncesi Rekabet Ölçeği</i>			
Başkalarına odaklı rekabet	23,15±6,30	25,06±8,64	<i>0,051</i>
Göreve yönelik rekabet	27,15±5,56	26,35±6,18	<i>0,344</i>
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	13,72±3,12	13,24±3,73	<i>0,301</i>
Toplam	64,01±8,93	64,64±12,28	<i>0,649</i>

Tablo 7. Bakıcının Varlığı ile Rekabet Stili İlişkisi

Tabloda gösterildiği üzere çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığına göre başkalarına odaklı, göreve odaklı, baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı ve toplam rekabet stili boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (Sırasıyla; $p= 0,051$; $p= 0,344$; $p= 0,301$; $p= 0,649$; $p>0.05$).

Bununla birlikte çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığına göre çocukların başkalarına odaklı rekabet stili arasında diğer boyutlara göre daha güçlü bir etkileşim olduğunu söylemek mümkündür ($p=0.051$; $p>0.05$).

Annenin Eğitim Düzeyi ile Rekabet Stili İlişkisi

Okul öncesi dönem çocuklarının sergiledikleri rekabet stilleriyle annelerinin eğitim düzeyleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis

Testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Annenin öğrenim durumu						
	İlkokul Ve altı (n=38)	Ortaokul (n=27)	Lise (n=82)	Üniversite (n=122)	Lisansüstü (n=11)	
	Ort±Ss (Medyan)	Ort±Ss (Medyan)	Ort±Ss (Medyan)	Ort±Ss (Medyan)	Ort±Ss (Medyan)	P
Okul Öncesi						
Rekabet Ölçeği						
Başkalarına odaklı rekabet	21,95±6,8 2 (22,5)	26,07±9,0 9 (26)	25,37±8,5 4 (24)	24,93±8 (24)	20,82±7,6 1 (21)	0,177
Göreve yönelik rekabet	25,66±6,1 2 (25,5)	23,81±5,1 9 (24)	26,66±5,8 9 (26)	27,29±6,1 2 (27)	27,09±6,7 3 (30)	0,072
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	13,13±3,3 8 (13)	12,56±3,5 4 (13)	13,65±3,8 7 (14)	13,41±3,4 8 (13)	13,27±3,9 (15)	0,625
Toplam	60,74±10, 27 (59)	62,44±13, 52 (65)	65,67±12, 73(64,5)	65,62±10, 29(65,5)	61,18±12, 61 (61)	0,084

Tablo 8. Annenin Eğitim Düzeyi İle Rekabet Stili İlişkisi

Tabloda görüldüğü üzere okul öncesi çocukların annelerinin öğrenim durumuna göre üç boyutta şekillenen rekabet stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ebeveynlerinin Tutumları İle Çocukların Bireysel Özelliklerinin Analizi

Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin tutumları çocuğun sahip olduğu bazı özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan analizlerin sonuçları aşağıdaki başlıklar altında kısaca anlatılmıştır.

Çocuğun Yaşı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Okul öncesi çocukların ebeveynlerinin tutumları çocukların yaşına göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan t testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Çocuğun yaşı (ay)			<i>p</i>
	48-60 ay (n=131)	61-72 ay (n=139)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	
<i>Ebeveyn Tutum Ölçeği</i>			
Demokratik	75,89±7,05	75,54±6,36	0,663
Otoriter	21,26±5,38	19,72±5,18	0,015*
Aşırı koruyucu	32,98±6,08	31,71±6,70	0,099
İzin verici	20,44±5,23	19,60±4,88	0,170
Toplam	150,57±12,89	146,58±12,81	0,010*

Tablo 9. Çocukların Yaşı İle Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Okul öncesi çocukların yaşlarına göre ebeveynlerinin onlara yönelik sergiledikleri demokratik, aşırı koruyucu ve izin verici tutumlarında herhangi bir farklılık belirmemektedir (Sırasıyla; $p=0,663$; $p= 0,099$; $p= 0,170$; $p>0.05$).

Çocuğun yaşına göre otoriter puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.015$; $p<0.05$); 48-60 ay çocukların otoriter puanları, 61-72 ay çocuklardan daha yüksektir.

Çocuğun Cinsiyeti ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Okul öncesi çocukların ebeveynlerinin tutumları ile çocukların cinsiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan t testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Çocuğun cinsiyeti			<i>p</i>
	Erkek (n=169)	Kız (n=111)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	
<i>Ebeveyn Tutum Ölçeği</i>			
Demokratik	75,38±6,79	76,21±6,51	0,311
Otoriter	21,14±5,77	19,38±4,37	0,004**
Aşırı koruyucu	32,58±6,48	31,89±6,39	0,383
İzin verici	19,89±5,13	20,14±4,96	0,686
Toplam	148,99±13,6	147,62±11,87	0,390

Tablo 10. Çocuğun Cinsiyeti İle Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Okul öncesi çocukların cinsiyetine göre demokratik, aşırı koruyucu, izin verici alt boyutlardaki ebeveyn tutumları ve genel anlamda ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir etkileşim ve ilişki bulunmamaktadır (sırasıyla; $p= 0,311$; $p= 0,383$; $p=0,686$; $p=0,390$; $p>0.05$).

Çocuğun cinsiyeti ile otoriter ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.004$; $p<0.01$). Bu bulguya göre erkek çocukların ebeveynleri kız çocuklara göre daha güçlü bir şekilde otoriter ebeveyn tutumu sergilemektedirler.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ebeveynlerinin Tutumları İle Çocukların Bireysel Özelliklerinin Analizi

Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stillerinin çocuğun sahip olduğu bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki başlıklar altında anlatılmıştır:

Çocuğun Yaşı İle Rekabet Stili İlişkisi

Okul öncesi çocukların rekabet stilleri çocukların yaşına göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan t testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Çocuğun yaşı (ay)			<i>p</i>
	48-60 ay	61-72 ay	
	(n=131)	(n=139)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	
Okul Öncesi Rekabet Ölçeği			
Başkalarına odaklı rekabet	24,02±8,22	25,11±8,13	0,269
Göreve yönelik rekabet	25,81±6,31	27,18±5,74	0,058
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	13,17±3,91	13,52±3,30	0,424
Toplam	63,00±12,2	65,81±10,75	0,042*

Tablo 11. Çocukların Yaşı İle Rekabet Stilleri İlişkisi

Tabloda görüldüğü üzere;

Çocuğun yaşına göre başkalarına, görev ve baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı rekabet stillerinin her üçünde de değişiklik görülmemektedir ($p>0.05$).

Çocuğun yaşına göre rekabet stili toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.042$; $p<0.05$).

Bu farklılığın ise 48-60 ay çocukların genel rekabet stili toplam puanlarının, 61-72 ay yaşındaki çocuklara göre daha düşük olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Çocuğun Cinsiyeti ile Rekabet Stili İlişkisi

Okul öncesi çocukların rekabet stilleri ile çocukların cinsiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan t testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Çocuğun cinsiyeti			<i>p</i>
	Erkek (n=169)	Kız (n=111)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	
Okul Öncesi Rekabet Ölçeği			
Başkalarına odaklı rekabet	25,22±8,41	23,65±7,74	0,115
Göreve yönelik rekabet	26,11±6,26	27,19±5,64	0,145
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	13,46±3,52	13,20±3,71	0,559
Toplam	64,79±11,44	64,04±11,77	0,593

Tablo 12. Çocukların Cinsiyeti ile Rekabet Stilleri İlişkisi

Tabloda görüldüğü üzere okul öncesi çocukların cinsiyetleriyle başkalarına, göreve ve baskınlık korunumu hiyerarşisine odaklı rekabet stilleri herhangi bir farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Benzer şekilde çocuğun cinsiyetine göre okul öncesi rekabet ölçeği toplam puanı istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Çocukların Rekabet Stilleri İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin Analizi

Araştırma kapsamında son olarak okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stilleriyle dört boyutta ölçümlenen ebeveyn stilleri arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan korelasyon analizi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

	R	p
<i>Ebeveyn Tutum Ölçeği – Okul Öncesi Rekabet Ölçeği</i>		
Demokratik – Başkalarına odaklı rekabet	0,118	<i>0,049*</i>
Otoriter – Başkalarına odaklı rekabet	0,077	<i>0,201</i>
Aşırı koruyucu- Başkalarına odaklı rekabet	0,095	<i>0,111</i>
İzin verici- Başkalarına odaklı rekabet	0,111	<i>0,064</i>
Demokratik – Göreve yönelik rekabet	0,006	<i>0,921</i>
Otoriter – Göreve yönelik rekabet	-0,143	<i>0,016*</i>
Aşırı koruyucu- Göreve yönelik rekabet	-0,172	<i>0,004**</i>
İzin verici- Göreve yönelik rekabet	-0,108	<i>0,071</i>
Demokratik – Baskınlık korunumu hiyerarşisi	0,039	<i>0,519</i>
Otoriter – Baskınlık korunumu hiyerarşisi	-0,028	<i>0,645</i>
Aşırı koruyucu- Baskınlık korunumu hiyerarşisi	0,029	<i>0,627</i>
İzin verici- Baskınlık korunumu hiyerarşisi	0,026	<i>0,665</i>
Ebeveyn tutum toplamı – Okul öncesi rekabeti toplamı	0,044	<i>0,465</i>

Tablo 13. Çocukların Rekabet Stilleri İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki

Ebeveyn Tutum Ölçeği Demokratik puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Başkalarına odaklı rekabet puanı arasında pozitif yönlü (Demokratik puanı arttıkça, Başkalarına odaklı rekabet puanı da artan) istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf ilişki saptanmıştır ($r:0.118$; $p=0.049$; $p<0.05$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği Otoriter, Aşırı koruyucu, İzin verici puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Başkalarına odaklı rekabet puanı istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği Demokratik, İzin verici puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Göreve yönelik rekabet puanı istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır($p>0.05$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği Otoriter puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Göreve yönelik rekabet puanı arasında negatif yönlü (otoriter puanı arttıkça, göreve yönelik rekabet puanı azalan) istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf ilişki saptanmıştır ($r:-0.143$; $p=0.016$; $p<0.05$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği Aşırı koruyucu puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Göreve yönelik rekabet puanı arasında negatif yönlü(aşırı koruyucu puanı arttıkça, göreve yönelik rekabet puanı azalan) istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf ilişki saptanmıştır ($r:-0.172$; $p=0.004$; $p<0.01$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği Demokratik, Otoriter, Aşırı koruyucu, İzin verici puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Baskınlık korunumu hiyerarşisi puanı istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır($p>0.05$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği toplam puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği toplam puanı istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır($p>0.05$).

Tartışma

Temel amacı ebeveyn tutumları ile okul öncesi çocukların rekabet stilleri arasındaki ilişkiyi çeşitli bireysel değişkenlere göre tespit etmek olan bu araştırmanın temel ve alt problemlerinin çözümüne yönelik ulaşılan bulguları aşağıdaki başlıklar altında özetlemek ve literatür çerçevesinde tartışmak mümkündür:

Ebeveynlerin Bireysel Özellikleriyle Ebeveyn Tutumlarının İlişisine Dair Bulguların Tartışılması

Araştırmanın sonucunda, ebeveyn yaşı ile demokratik ebeveyn tutumu, aşırı koruyucu ebeveyn tutumu, otoriter ebeveyn tutumu ve genel olarak ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı, ancak negatif yönlü ve zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır. (Örneğin ebeveyn yaşı arttıkça, demokratik ebeveyn tutumları azalmaktadır). Ancak ebeveynlerin yaşı ile izin verici ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Ailelerde çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığına göre demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve genel ebeveyn tutumları farklılık göstermezken; sadece bu değişkenle “izin verici ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. Bu bulgu göstermektedir ki, çocuğun bakımı için destek olan dadı, bakıcı ya da büyük anne gibi bir destekçinin varlığı halinde ebeveynlerin sergiledikleri izin verici ebeveyn tutumu güçlenmektedir.

Annelerinin eğitim düzeylerinin farklılığına göre demokratik, otoriter, izin verici ve genel anlamda ebeveyn tutumları farklılaşmazken, sadece aşırı koruyucu ebeveyn tutumu bu değişkene göre farklılaşmaktadır. Bu noktada ilkokul mezunu ile okuryazar olmayan annelerin aşırı koruyucu ebeveyn stillerini üniversite mezunu olan annelere göre daha baskın bir şekilde sergiledikleri anlaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusunu literatürde yer alan araştırmalar destekler niteliktedir. Durmuş (2006) araştırması sonucunda ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre ebeveyn stillerinin değiştiği; ilkokul mezunu ebeveynlerin koruyucu ve otoriter ebeveyn stillerini gösterme davranışlarının sıklığı; özellikle eğitim seviyesi azaldıkça bu tip tutumların arttığı ve üniversite mezunu ebeveynlerin daha güçlü bir şekilde demokratik ebeveyn stilline özgü davranışlar içinde olduğu tespit edilmiştir.²⁹

Ebeveynlerin Bireysel Özellikleriyle Çocukların Rekabet Stilleri İlişisine Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma kapsamında, okul öncesi çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stillerinin ebeveynlerinin çeşitli bireysel özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına

---

²⁹ Zeynep Filiz ve Betül Yaprak, “Diskriminant Analizi İle Anne Baba Tutumlarının Sınıflandırılmasına İlişkin Bir Uygulama”, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, C. 5, S. 2, Çanakkale 2009, s. 195-209.

yönelik sonuçları aşağıdaki gibi özetlemek ve literatürde yer alan araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırmalı bir şekilde yorumlamak mümkündür:

Ebeveynlerin yaşlarına göre okul öncesi çocukların başkalarına odaklı, göreve odaklı ve baskınlık korunumu hiyerarşisi boyutunda olmak üzere üç boyutta şekillenen rekabet stillerinin değişiklik göstermediği anlaşılmıştır. Ebeveynlerin cinsiyetlerine ve medeni durumlarına göre çocukların başkalarına odaklı, görev odaklı, baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı ve genel olarak rekabet stili istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Araştırmanın bu sonucu literatürde yer alan araştırmaların sonuçlarıyla uyumludur. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) araştırması sonucunda da ebeveynlerin cinsiyet, çalışma durumu, aylık gelir, eğitim durumu ve çocuk sayısı değişkenleri açısından otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık görülmezken; demokratik ebeveyn tutumları ile aynı değişkenler arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur.³⁰

Ailelerde çocuğun bakımı için destek olan kişinin varlığına göre çocukların sahip oldukları başkalarına odaklı, göreve odaklı, baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı ve toplam rekabet stili boyutlarında herhangi bir farklılaşma araştırma sonucunda tespit edilememiştir. Ancak çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığına göre çocukların başkalarına odaklı rekabet stili arasında diğer boyutlara göre daha güçlü bir etkileşim olduğu anlaşılmıştır. Bunun aksine Sheridan ve Williams (2011) araştırmasında çocuk bakıcı ve eğitimcilerinin çocukların oyun sırasında sergiledikleri rekabetçi tavırları engellemeye çalıştıkları belirtilmektedir.³¹

Diğer yandan araştırma sonucunda okul öncesi çocuklarının annelerinin çalışma durumlarına göre çocukların sahip oldukları başkalarına odaklı, baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı ve genel rekabet stilleri farklılaşmazken; çocukların göreve yönelik rekabet stillerinin farklı düzeyde gelişim gösterdiği anlaşılmıştır. Özellikle annesi memur olan çocukların, annesi ev hanımı olan çocuklara göre daha zayıf bir şekilde göreve yönelik rekabet stili sergiledikleri anlaşılmıştır. Çocukların babalarının özel sektörde, kamuda ya da diğer mesleklerde çalışıyor olmasıyla çocukların geliştirdikleri rekabet stilleri arasında herhangi bir etkileşim ve ilişki tespit edilememiştir.

---

³⁰ Fatih Aydoğdu ve Mücahit Dilekmen, “Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi”, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 2, Bayburt 2016, s. 569-585.

³¹ Sonja Sheridan and Pia Williams, “Developing Individual Goals, Shared Goals, And The Goals Of Others: Dimensions Of Constructive Competition In Learning Contexts”, *Scandinavian Journal of Educational Research*, C. 55, S. 2, Gothenburg 2011, s.145-164.

Çocukların Bireysel Özellikleriyle Ebeveyn Tutumlarının İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma kapsamında ebeveyn tutumlarının çocuğun sahip olduğu bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin ulaşılan sonuçları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

Okul öncesi dönem çocuklarının yaşlarına göre ebeveynlerinin onlara yönelik sergiledikleri demokratik, aşırı koruyucu ve izin verici tutumlarında herhangi bir farklılaşma oluşmamaktadır. Bununla birlikte araştırma sonucunda 48-60 aylık çocuğu olan ebeveynlerin; 61-72 aylık çocukları olan ebeveynlere göre (yani yaşı daha küçük çocukları olan ebeveynlere göre) daha baskın bir şekilde “Otoriter ebeveyn tutumu” sergiledikleri tespit edilmiştir. Özellikle çocukluğun orta yaş dönemi olan 4-6 yaş arasındaki dönemi önceki yaş aralıklarına göre çocuğun sosyalleşme ve pozitif rekabet davranışını öğrenmesi açısından en önemli yaş aralığı olduğu farklı araştırmalarla da saptanmıştır.³²

Okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyetine göre ebeveynlerinin demokratik, aşırı koruyucu, izin verici alt boyutlardaki tutumları ve genel anlamda ebeveyn tutumları farklılık göstermezken, erkek çocukların ebeveynleri kız çocukları olan ebeveynlere göre daha güçlü bir şekilde “otoriter ebeveyn tutumu” sergiledikleri araştırma sonucunda anlaşılmıştır. Buna benzer şekilde Johnson vd., (1978) araştırması sonucunda okul öncesi çocukların rekabet stili geliştirmesi davranışları öğrenmesi açısından çocuğun cinsiyetinin, ebeveynlerin tutum ve davranışlarını anlamlı yönden etkilemediği saptanmıştır.³³

---

³² Aslı Uz Baş ve Diğdem Müge Siyez, “Akranları Tarafından Kabul Gören Ve Görmeyen İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Akran İlişkilerine Yönelik Algılarının İncelenmesi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C.9, S.11, Ankara 2011, s. 43-70.

³³ David Johnson, Roger Johnson and Douglas Anderson, “Student Cooperative, Competitive and Individualistic Attitudes and Attitudes Toward Schooling”, *Published as a Separate and in the Journal of Psychology*, C.100, S. 2, Minnesota 1978, s. 183-199.

Çocukların Bireysel Özellikleriyle Rekabet Stilleri İlişisine Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma kapsamında çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stillerinin çocuğun sahip olduğu bazı değişkenlere göre bireysel farklılıklarına göre değişip değişmediğine ilişkin ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Okul öncesi çocukların yaşlarına göre başkalarına odaklı, görev odaklı ve baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı rekabet stillerinde herhangi bir değişiklik olmadığı araştırma sonucunda anlaşılmıştır. Ancak 48-60 aylık çocukların genel rekabet stili 61-72 aylık çocuklara göre daha düşük düzeyde gelişim gösterdiği araştırma sonucunda anlaşılmıştır. Nitekim Ahlgren ve Johnson (1979) araştırması sonucunda da yaşları itibariyle büyük çocukların küçük olanlara rekabete karşı daha olumlu tutumlar sergiledikleri tespit edilmiştir.³⁴ Benzer şekilde Paquette vd., (2013) erken dönemdeki çocukların yaşlarına göre rekabetçi davranışları değişiklik gösterdiği; yaşı büyük olan çocukların küçük olan çocuklara göre (Örneğin 48-56 aylık çocukların, 57-64 aylık ve 65-72 aylık çocuklara göre) hedefe/göreve yönelik rekabet davranışı ortalama puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.³⁵

Yine literatürde yer alan Yıldız ve Akdağ (2008) kız öğrencilerin rekabetçi tutumlarının erkek öğrencilere göre daha güçlü olduğu tespit edilmiştir.³⁶

Diğer yandan bu araştırma sonucunda okul öncesi çocukların cinsiyetleriyle başkalarına, göreve ve baskınlık korunumu hiyerarşisine odaklı rekabet stilleri herhangi bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Nitekim literatürde de benzer sonuçlara ulaşan araştırmalara rastlanılmaktadır. Örneğin Akbayırlı (1998) ile Yenidünya (2005) araştırmaları sonucunda öğrencilerin cinsiyet ve yaşlarıyla rekabetçi tutumları arasında³⁷; yine Kartal (2018) araştırması sonucunda öğrencilerin cinsiyeti ile rekabetçi tutumları arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılamamıştır.³⁸

---

³⁴ Andrew Ahlgren & David Johnson, "Sex Differences In Cooperative And Competitive Attitudes From The 2nd Through The 12th Grades", *Developmental Psychology*, C.15, S. 1, 1979, s. 45-49.

³⁵ D. Paquette ve diğ., *a.g.e.*, s.1-10.

³⁶ A. Köroğlu ve M. Akbağ., *a.g.e.*, s 141-155.

³⁷ Aslı Yenidünya, "Lise Öğrencilerinde Rekabetçi Tutum, Benlik Saygısı Ve Akademik Başarı İlişkisi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005, s. 101.

³⁸ Şeyma Biçen Kartal, "Ortaokul Öğrencilerinde Akademik Başarının Rekabetçi Tutum ve Problem Çözme Becerileri Açısından İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2018, s. 49.

Çocukların Rekabet Stilleri İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki Düzeyine Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma kapsamında son olarak okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stilleriyle dört boyutta ölçümlenen ebeveyn stilleri arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırma sonucunda görülmüştür ki, ailelerde demokratik ebeveyn tutumları geliştikçe bundan çocukların başkalarına odaklı rekabet stilleri pozitif yönde etkilenecek gelişmektedir. Benzer şekilde “Otoriter ebeveyn tutumu” sergileyen ailelerde büyüyen çocuklar ile “Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu” Sergileyen ebeveynler tarafından yetiştirilen çocukların “göreve odaklı rekabet” stilleri bundan olumsuz yönde etkilendiği araştırma sonucunda tespit edilmiştir.

Nitekim literatürde yer alan Chang vd., (2003) araştırmaları sonucunda ebeveyn tutumlarıyla çocukların rekabet, kıskançlık, sevgi ve şiddete yönelik duyguları arasındaki güçlü ilişki olduğu; özellikle babaların otoriter ebeveyn tutumu sergilemesi durumunda okul öncesi çocukların daha fazla şiddet eğilimi gösterdiği ve kendisini ezilmiş hisseden bu çocukları kreş ortamında akranlarıyla daha fazla rekabete yöneldikleri anlaşılmıştır. Bu durum kız çocuklara göre erkek çocuklarda daha güçlü düzeydedir.³⁹

Benzer şekilde Akkaya (2008) araştırması sonucunda öğrencilerin cinsiyet, okuduğu okul türü, annenin ve babanın eğitim düzeyi, mesleği, ailenin ekonomik düzeyi gibi değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Demokratik ve koruyucu anne-baba tutumuna sahip bireylerde ise rekabetçi tutum ile pozitif yönde anlamlı bir fark bulunmuştur. Otoriter ebeveyn tutumu ile rekabetçi tutum arasında anlamlı bir fark olmadığı araştırma sonucunda anlaşılmıştır.⁴⁰

Buna karşılık araştırma sonucunda; otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumlarıyla çocukların “Baskın rekabet stili” arasında; demokratik ve izin verici ebeveyn tutumlarıyla çocukların “Göreve yönelik rekabet stili” arasında; demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumlarıyla çocukların “Baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı rekabet stili” arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

³⁹Chang Chiung-Sui, “An Investigation of Taiwanese Early Adolescents Self- Evaluations Concerning the Big 6 Information Problem- Solving Approach”. *Adolescence*, C. 42, S.166, Auburn 2003, S. 405-415.

⁴⁰ Selma Akkaya, “Ortaöğretim (Lise) Öğrencilerinde Rekabetçi Tutum İle Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki Düzeyi”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2008, s. 64.

Sonuç ve Öneriler

Her toplumda farklı kültürel, sosyal ve psikolojik etmenlere göre şekillenen ebeveyn tutumları, insanların sağlıklı bir birey olarak yaşamına devam etmesi açısından kritik önem ve değere sahiptir.

Çocukların doğumundan sonra başlayan gelişme, büyüme ve sosyalleşme süreçlerinde edindiği ilk bilgilerin tamamı ebeveynleri tarafından onlara öğretilir. İşte böylesine stratejik önem arz eden ebeveyn tutumları okul öncesi çocukların rekabete yönelik davranışlarının da pozitif yönde gelişmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Ebeveynlerin, çocukların gelişimini etkileyebileceğini düşündüğü her nesne, birey, oluşum, olay ve olguya verdikleri olumlu ya da olumsuz tepkilerine göre şekillenen ebeveyn tutumları ister demokratik ve aşırı koruyucu boyutta, isterse izin verici ve otokritik boyutta şekillensin çocuklar için her zaman önemli olacaktır.

Çocuğun ilk defa sistemli eğitimin kapısından girdiği ve akranlarıyla rekabetin oldukça güçlü olduğu okul ortamında da ona yardımcı olacak en önemli destek kaynağı da sağlıklı bir şekilde geliştirilen ebeveyn tutumları olacaktır. Özellikle sosyal yaşamın ve bilimin gelişimi açısından stratejik öneme sahip pozitif rekabet davranışını daha çocuk yaşta doğru öğrenen bireyler ise gerek okul yaşamında, gerekse çalışma hayatında bu olguyu en önemli motivasyon kaynağı olarak kullanabileceklerdir.

Bu noktada okul öncesi dönem çocuklarında sıklıkla görülen rekabet biçimlerinin neye göre şekillendiğini ve daha da önemlisi bu şekillenmede ebeveynlerin nasıl tutumlar sergilerlerse çocukta pozitif rekabet davranışı gelişeceği konusu bu araştırma kapsamında incelenmeye çalışılmıştır.

Temel amacı ebeveyn tutumları ile okul öncesi çocukların rekabet stilleri arasındaki ilişkiyi çeşitli bireysel değişkenlere göre tespit etmek olan bu araştırmanın sonuçlarını öncelikle araştırmanın alt problemleri çerçevesinde değerlendirmek mümkündür.

Öncelikle bu araştırma sonucunda ebeveynlerin yaşı, annenin eğitim düzeyi ve çocuğun bakımına destek olan kişinin varlığı değişkenlerine göre, ebeveyn tutumlarının alt boyutlarıyla rekabet stiline alt boyutlarının değişiklik gösterip göstermediği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre ebeveyn yaşı ile demokratik ebeveyn tutumu, aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ve otoriter ebeveyn tutumu arasında negatif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Bu da göstermektedir ki ebeveynlerin yaşları ilerledikçe çocuklarına yönelik daha az demokratik, otoriter ve aşırı koruyucu tutum sergileyeceklerdir. Öyleyse çocuklarına daha güçlü bir şekilde demokratik tutum ve davranış göstererek onların akademik başarısını arttırmak isteyen ebeveynler genç yaşlardayken bu tip davranışları daha güçlü bir şekilde sergilemelidirler.

Ayrıca ilkökul mezunu ve okur-yazar olmayan annelerin aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarını üniversite mezunu olan annelere göre daha baskın bir şekilde sergiledikleri anlaşılmıştır. Bu bulgu değerlendirildiğinde genellikle eğitim düzeyi düşük ve ev hanımı olan annelerin çocuklarına yönelik aşırı koruyucu tavırlar sergiledikleri anlaşılmaktadır. Oysa anneler özellikle bu yüzyılda çocuklarının hayatın gerçekleriyle yüzleşebilecek olgunluğa ulaşması için aşırı korumacı tavırlardan uzak durması gerekir.

Diğer yandan araştırma kapsamında okul öncesi çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stillerinin ebeveynlerinin çeşitli bireysel özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığına yönelik sonuçlara da ulaşılmıştır.

Çocukların bireysel özellikleriyle rekabet stilleri arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik araştırma sonuçları, okul öncesi çocukların yaşlarına ve cinsiyetlerine göre başkalarına odaklı, görev odaklı ve baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı rekabet stillerinde herhangi bir değişiklik olmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla her yaşta ve cinsiyetteki ailelerde büyümek, çocukların pozitif rekabet tutumu sergilemeleri açısından herhangi bir avantaj ya da dezavantaj yaratmamaktadır.

Araştırmanın en önemli sonucu olan ve araştırmanın temel problemini çözümlleyen nitelikteki sonuçları değerlendirmek mümkündür. Araştırma sonucunda görülmüştür ki, ebeveyn tutumları farklılaştıkça bundan etkilenen çocukların rekabet stilleri de farklılaşmaktadır. Özellikle ebeveynlerin demokratik ebeveyn tutumları çocukların başkalarına odaklı rekabet stillerini pozitif yönde etkilerken, “otoriter ebeveyn tutumu” ile “aşırı koruyucu ebeveyn tutumları ise çocukların “göreve odaklı rekabet” stillerinin gelişimini negatif yönde etkilemektedir.

Bu sonuçlara göstermektedir ki, ebeveynler çocuklarının her türlü etkinliklerini mantıklı, konu odaklı davranış üzerinden yönlendirerek, onlara daha fazla pozitif davranışların nasıl geliştirileceğini kendisi de yaşayarak öğretmeye büyük önem vermelidir. Ayrıca ebeveynler çocuklarıyla aralarındaki karşılıklı saygı, birbirinin

görüşüne değer verme, ailenin her ferdi gibi çocuğa da söz ve tercih hakkı veren seçenekler sunarak daha demokratik ebeveyn tutumları sergilemeye önem vermelidirler.

Ebeveynlerin bu şekilde çocuklarına yönelik demokratik tutumlarını pozitif yönde geliştirmeleri sayesinde bir yandan çocuklarının duygusal gelişimleri ve sosyalleşme süreçleri daha sağlıklı ilerlerken, diğer yandan çocuğun girişim yeteneği, özgüveni, inisiyatif ve sorumluluk alma yeteneği ile “pozitif rekabet” davranışı geliştirmesi sağlanacaktır. Bu tip kazanımlar da çocukların ilerleyen yaşında sosyal uyum, akademik ve mesleki başarı olarak önemli kazanımlara yol açacaktır.

Gelecekte Yapılması Planlanan Araştırmalara Yönelik Öneriler

Gelecekte bu araştırmayla aynı konuda yapılacak araştırmalara yol gösterecek nitelikte bazı önerilerde bulunmak mümkündür. Öncelikle bu araştırmada örnekleme dahil edilen ebeveynlerin katılımıyla gerçekleştirilen anket yardımıyla veriler toplanmıştır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda anaokulu ve kreş öğretmenlerinin de katılımıyla anket yönteminin yanı sıra yarı yapılandırılmış mülakat yoluyla da veri toplanması sağlanmalıdır.

Diğer bir öneri de araştırma kapsamında ölçümlenen ebeveyn tutumlarıyla ilişkilidir. Araştırmada demokratik, otokritik, izin verici ve aşırı korumacı ebeveyn tutumlarına yer verilmiştir. Oysa bunun dışında kalan ve geleneksel Türk toplumunda yer etmiş bazı geleneksel ebeveyn tutumlarının da ölçümlenmesi sağlanmalıdır.

Okul öncesi dönem çocuklarında rekabetin önemli bir yer tutması ve çocukların günlük yaşamlarının her bölümünde gözlemlenmesinden dolayı çocukların; gelişimsel alanları ile rekabet stilleri ya da akademik becerileri ile rekabet stilleri arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılması uygun olacaktır.

Kaynaklar

AHLGREN, A. & JOHNSON D., “Sex Differences In Cooperative And Competitive Attitudes From The 2nd Through The 12th Grades”, *Developmental Psychology*, C.15, S. 1, 1979, s. 45-49.

AKBAYIRLI, Y., “Bir Ölçek Geliştirme Çalışması: Rekabetçi Tutum Ölçeği (RTÖ): Geliştirilmesi, Güvenirliliği Ve Geçerliliği”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998.

AKKAYA, S., “Ortaöğretim (Lise) Öğrencilerinde Rekabetçi Tutum İle Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki Düzeyi”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2008.

AKSOY, A., KILIÇ, Ş., KAHRAMAN, Ö., “Asya Kültürlerinde Ebeveynlik Stilleri Ve Uygulaması”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 18, S.2, Adana 2009, s. 14-25.

ALİSİNANOĞLU, F., “Çocukların Denetim Odağı İle Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C.1, S.1, Ankara 2003, s. 97-107.

ALTUNIŞIK, R., COŞKUN R. ve YILDIRIM E., *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamaları*, Sakarya Kitabevi, Sakarya 2010.

ALPOĞUZ, D., “Algılanan Ana-Baba Tutumlarının İlköğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarına ve Türkçe Dersi Akademik Başarılarına Etkisi” Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir 2014.

AYDIN, B., *Gelişim Psikolojisi, SFN Baskı*, İstanbul 2002.

AYDOĞDU, F. ve DİLEKMEN M., “Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi”, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 2, Bayburt 2016, s. 569-585.

BALAT, G.U., AKMAN, B. ve ÇİFTÇİ, H.A., “Okul Öncesi Rekabet Ölçeği'nin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması”, *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 4, S. 10, İstanbul 2017, s. 59-71.

BALAT, G.U., “İlköğretime Başlayan Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi”, *Eğitim ve Bilim*, C. 32, S. 143, Ankara 2007, s. 89-99.

BAŞ, A.U. ve SİYEZ, D.M., “Akranları Tarafından Kabul Gören Ve Görmeyen İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Akran İlişkilerine Yönelik Algılarının İncelenmesi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C.9, S.11, Ankara 2011, s. 43-70.

BAUMAN, Z., *Sosyolojik Düşünmek*, (çev. Abdullah Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2010.

BAUMRİND, D., “Effects Of Authoritative Parental Control On Child Behavior” *Child Development*, , C.37, S 4, Berkeley 1966, s. 887-907.

CHU, H.C. & HUNG, C.M., “Digital Game-Development Approach On Elementary School Students' Learning Motivation, Problem Solving,And Learning Achievement”, *International Journal Of Distance Education Technologies*, C. 13, S. 1, Canada 2015, s.102.

CÜCELOĞLU, D., *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2018.

DEMİR, E.K. ve ŞENDİL, G., “Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)”. *Türk Psikoloji Yazıları*, C. 11, S. 21, Ankara 2008, s. 15-25.

DURMUŞ, R., “3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri ile Anne-Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

FİLİZ, Z., YAPRAK, B., “Diskriminant Analizi İle Anne Baba Tutumlarının Sınıflandırılmasına İlişkin Bir Uygulama”, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, C. 5, S. 2, Çanakkale 2009, s. 195-209.

FROMM, E., *Özgürlük Korkusu*, (çev. Selma Koçak), Doruk Yayınları, İstanbul 2011.

GRIFFİN, S., “The Competitiveness Questionnaire: A Measure Of Two Components Of Competitiveness”, *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, S. 23, Providence 1990, s. 108–115.

HORNEY K., *Çağımızın Nevrotik Kişiliği*, (çev. Selçuk Budak), Doruk Yayınevi, Ankara 1991.

JERSİLD, A., *Çocuk Psikolojisi*, (çev. Gülseren Günce), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1979.

JOHNSON, D., JOHNSON, R., ANDERSON, D., “Student Cooperative, Competitive and Individualistic Attitudes and Attitudes Toward Schooling”, *Published as a Separate and in the Journal of Psychology*, C.100, S. 2, Minnesota 1978, s. 183-199.

KAĞITÇIBAŞI, Ç., *İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*, Evrim Yayınevi, İstanbul 2010.

KARTAL, Ş.B., “Ortaokul Öğrencilerinde Akademik Başarının Rekabetçi Tutum ve Problem Çözme Becerileri Açısından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2018.

NEWBOLD, P., CARLSON W. & THORNE B., *Statistics For Business And Economics*, 7. Eddition, New Jersey 2010, s. 665.

PAQUETTE, D., GAGNON, M., BOUCHARD, L., BİGRAS, M. & SCHNEİDER, B., “A New Tool To Explore Children’s Social Competencies: The Preschool Competition Questionnaire”, *Child Development Research*, Montreal 2013, s. 1-10.

SHERİDAN, S., WILLİAMS, P., “Constructive Competition İn Preschool”, *Journal of Early Childhood Research*, Gothenburg 2006, C. 4, S. 3, s. 291-310.

SHERİDAN, S., WILLİAMS, P., “Developing İndividual Goals, Shared Goals, And The Goals Of Others: Dimensions Of Constructive Competition İn Learning Contexts”, *Scandinavian Journal of Educational Research*, ,C. 55, S. 2, Gothenburg 2011, s.145-164.

SUI, C.C., “An Investigation of Taiwanese Early Adolescents Self- Evaluations Concerning the Big 6 Information Problem- Solving Approach”, *Adolescence*, C. 42, S.166, Auburn 2003, s. 405-415.

TASSİ, F., SCHNEİDER, B. and RİCHARD J., “Competitive Behavior at School in Relation to Social Competence and İncompetence in Middle Childhood”, *Revue Internationale De Psychologie Sociale*, C. 14, S. 2, France 2001, s. 165-184.

TSİAKARA, A., DİGELİDİS, N., “Assessing Preschool Childrens Competitive Behaviour: An Observational System”, *Early Child Development and Care*, Thessaly 2014, 184 (11), s. 1648-1660.

YENİDÜNYA, A., “Lise Öğrencilerinde Rekabetçi Tutum, Benlik Saygısı Ve Akademik Başarı İlişkisi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.

YILDIZ, A. ve AKBAĞ, M., “Lise Öğrencilerinde Mükemmelliyetçi Kişilik Özellikleri ve Rekabetçi Tutumun Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Eğitim Bilimleri Dergisi*, C.28, S. 28, İstanbul 2008, s.141-155.